

Edward Szafrowski

Posoborowe prawodawstwo kościelne : 42. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich dotycząca życia kontemplacyjnego oraz klauzury mniszek

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 13/3-4, 253-259

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

42

INSTRUKCJA KONGREGACJI ZAKONÓW
I INSTYTUTÓW ŚWIECKICH

dotycząca życia kontemplacyjnego oraz klauzury mniszek

(AAS 61/1969) (674—690)

Zamieszczamy poniżej jedynie dyspozycje prawne na temat klauzury mniszek, pomijając obszerny wstęp. Pełna treść dokumentu ukaże się w „Posoborowym Prawodawstwie Kościelnym”.

VII

Dum igitur Concilii Oecumenici Vaticani II confirmatur praescripta de clausura servanda et accomodanda quippe quae vitae contemplativae sit probatissimum subsidium, Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis saecularibus has normas, a Paulo PP. VI die XII mensis Iulii 1969 probatas pro monasteriis monialium contemplationi prorsus addictarum edere curae habuit.

VII

Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, mając na uwadze realizację przepisów Powszechnego Soboru Watykańskiego II dotyczących zachowania i przystosowania klauzury, która jest najbardziej wypróbowanym środkiem (wsparciem) życia kontemplacyjnego, zatroszczyła się o wydanie następujących przepisów obowiązujących w klasztorach mniszek oddanych całkowicie kontemplacji. Papież Paweł VI zatwierdził wspomniane przepisy w dniu 12 lipca 1969 roku.

PRZEPISY DOTYCZĄCE KLAUZURY PAPIESKIEJ MNISZEK
NORMAE DE CLAUSURA PAPALI MONIALIUM

„Clausura papalis monasteriorum consideranda est tanquam institutum asceticum quod cum monialium peculiari vocatione singulariter cohaeret, quippe quae signum, protectio et peculiaris forma exstet earum secessus a mundo” (M. P. „Ecclesiae sanctae”, II, n. 30).

1. Clausura, quae monialibus vitae unice contemplativae reservatur („Perfectae caritatis”, 16) ideo pa-

„Klauzurę papieską klasztorów należy uważać za instytucję ascetyczną, która wiąże się ze szczególnym powołaniem mniszek, ponieważ ujawnia się jako znak, ochrona i szczególna forma ich odosobnienia od świata” (M.P. „Ecclesiae sanctae”, II, n. 30).

1. Klauzura, jaką rezerwuje się dla mniszek oddanych wyłącznie życiu kontemplacyjnemu („Perfectae ca-

palis dicitur quia normae quibus regitur apostolica auctoritate sanciri debent, licet agatur de normis iure particulari statutis vel statuendis, quibus propria Institutorum indoles apte exprimitur.

2. Lege clausure papalis afficitur tota domus quam moniales inhabitant cum hortis et viridariis accessui monialium reservatis.

3. Saepa monasterii legi clausurae obnoxia ita constituantur ut materialem separationem efficiant (M. P. „Ecclesiae sanctae”, II, 31), quae scilicet ingressus et egressus impediatur (v.g. muro, sive alio efficaci modo, veluti tabulis ligneis, ferreo reti, densa firmaque saepe). Ingressus vero et egressus fiant per portas quae clavibus observantur.

4. Modus huius efficacis separationis, praesertim quoad chorum et collocatorium, definiatur in Constitutionibus et in codicibus additicis, attendente diversitate sive traditionum singulorum Institutorum, sive temporum locorumque conditionum (v.g. cratibus, cancellis, stabili mensa, etc.); ad normam vero articuli 1, praedictus saeparationis modus praeviae approbationis S. Congregationis pro Religiosis et Institutis Saecularibus proponatur.

5. Vi legis clausurae moniales, novitiae et postulantes intra monasterii saepa clausura circumscripta vivere debent, neque ex iis egredi licet, exceptis casibus de quibus iure cautum est (art. 7).

6. Item lex clausurae vetat ne intra saepa monasterii clausurae obnoxia, ullus cuiusvis conditionis,

ritatis”, 16) dlatego nosi nazwę papieskiej, ponieważ rządzące nią przepisy winny być usankcjonowane autorytetem Stolicy Ap., chociażby chodziło o przepisy już ustanowione lub w przyszłości stanowione przez prawo partykularne, przez które wyraża się odpowiednio charakter tych instytucji.

2. Prawem klauzury papieskiej jest objęty cały dom, który zamieszkuje mniszki, łącznie z ogrodami i wirydarzami, do których dostęp jest zastrzeżony mniszkom.

3. Ogrodzenie klasztoru objętego prawem klauzury winno być tego rodzaju, ażeby stanowiło materialne oddzielenie od zewnątrz (M.P. „Ecclesiae sanctae” II. n. 31), a więc uniemożliwiało wejście i wyjście (np. przy pomocy muru lub w inny skuteczny sposób, przez drewniany płot, żelazne ogrodzenie, które winno być zawsze gęste i mocne). Wejście i wyjście winno być możliwe tylko przez drzwi zamykane na klucze.

4. Skuteczny sposób oddzielenia, o którym była wyżej mowa, zwłaszcza w odniesieniu do chóru i rozmównicy, winien być określony w Konstytucjach i załącznikach. W związku z tym należy wziąć pod uwagę różnorodność czy to tradycji poszczególnych instytucji, czy to okoliczności miejsca i czasu (a więc np. przy pomocy plecionki, kraty, umocowanej deski itp.). Zgodnie z przepisem art. 1 wspomniany sposób oddzielenia winien być przedstawiony do zatwierdzenia Kongregacji Zakonów i Instytutów świeckich.

sexus et aetatis ingrediatur, exceptis casibus de quibus iure cautum est (cfr. art. 8 et 9).

7. Praeter indulta particularia Sanctae Sedis, egressus e clausura iis de quibus in art. 5, permittitur:

a) in casu gravissimi et imminenti periculi;

b) ex licentia Antistitae cum consensu saltem habituali Ordinarii loci, et, si habeatur Superioris regularis:

1. ad medicos adeundos vel salutem curandam, dummodo sit in proprio commorationis loco vel in vicinia;

2. ad comitandam, si vera necessitas id postulet, monialem infirmam;

3. ad opus manuale faciendum vel necessariam vigilantiam exercendam in locis extra clausuram sed intra saepa monasterii sitis;

4. ad iura civilia exercenda;

5. ad actus administrationis faciendos qui aliter fieri non possunt.

Praeter casus sanitati consulendi, si absentia a clausura ultra hebdomadam potrahi debeat, Antistita praevisum consensum Ordinarii loci et, si habeatur, Superioris regularis obtinere debet.

c) Extra casus sub litera b) descriptos, Antistita licentiam Ordinarii loci et, si habeatur, Superioris regularis petere debet, quae non nisi vere gravi de causa necnon ad tempus vere necessarium concedi potest.

d) Egressus omnes ad normam a), b) et c) huius articuli concessi, potrahi non possunt ultra tres menses sine licentia Sanctae Sedis.

8. Praeter indulta particularia

5. Na mocy prawa klauzury mniszki, nowicjuszki i postulantki powinny przebywać wewnątrz klasztoru za ogrodzeniem obejmującym klauzurę, i nie wolno im stamtąd wychodzić poza wypadkami przewidzianymi w prawie (por. art. 7).

6. Ponadto prawo klauzury zabrania wchodzenia w obręb klasztoru objęty klauzurą jakimkolwiek osobom, bez względu na pozycję, płeć i wiek, z wyjątkiem wypadków określonych przez prawo (por. art. 8 i 9).

7. Oprócz indultów partykularnych Stolicy Świętej, zezwala się na wyjście z klauzury, tym o których mowa w art. 5:

a) w wypadku grożącego bardzo wielkiego niebezpieczeństwa;

b) za zezwoleniem przełożonej i za zgodą przynajmniej habitualną Ordynariusza miejsca, oraz przełożonego zakonu ścisłego, gdy mu podlegają:

1. celem udania się do lekarza lub leczenia się, jeżeli jednak dotyczy to miejsca zamieszkania lub pobliskiej miejscowości;

2. dla towarzyszenia, gdy zachodzi prawdziwa konieczność, chorej mniszce;

3. w celu wykonywania pracy ręcznej lub prowadzenia koniecznego nadzoru w miejscu położonym poza klauzurą, ale w obrębie klasztoru;

4. gdy tego wymaga korzystanie z praw obywatelskich;

5. w celu wykonania pewnych czynności administracyjnych, które bez tego nie mogłyby się dokonać.

Wyjąwszy wypadek, gdy chodzi

Santae Sedis, ingressus in clausuram permittitur:

a) S.R.E. Cardinalibus, qui aliquot comites sibi assumere possunt; Nuntiis et Delegatis Apostolicis in locis propriae iurisdictionis;

b) iis qui supremum actu teneant principatum eorumque uxoribus cum comitatu;

c) Ordinario loci et Superiori regulari, iusta de causa;

d) Visitoribus canonicis in actu visitationis, dumtaxat inspectionis causa, quos tamen socius comitari debet;

e) Sacerdoti una cum ministris, ad sacramenta infirmis administranda vel ad funera exsequenda. Ingressus permittitur etiam sacerdoti ad assistendum quae eis diuturno vel gravi morbo laborant;

f) item sacerdoti, una cum ministris ad processiones liturgicas celebrandas, si requiratur ab Antistita;

g) ex licentia Antistitae, sub vigilantia Ordinarii loci et, si habeatur, Superioris regularis, medicis ceterisque quorum opera vel industria necessaria est ad providendum utilitatibus monasterii;

h) sororibus externo servitio monasterii addictis, iuxta propria statuta.

9. Ius particulare ad normam art. 1. a Sancta Sede probatum, potest iuxta spiritum et indolem singulorum Institutorum sive severiores normas clausurae statuere sive de aliis casibus legitimi ingressus sancire, quibus monasteriorum necessitatibus vel monialium bono prospiciatur.

10. Usus radiophonii et televisio-

o zarządzenie zdrowiu, przełożona musi uzyskać zezwolenie ordynariusza miejsca oraz przełożonego zakonu ścisłego, gdy mu podlegają — jeżeli nieobecność poza klauzurą ma przekroczyć tydzień czasu.

c) Poza wypadkami wyliczonymi pod literą b) przełożona winna uzyskać pozwolenie Ordynariusza miejsca, oraz przełożonego zakonnego, gdy takiemu podlegają. Zezwolenie takie może być udzielane wyłącznie na skutek ważnej przyczyny i na czas trwania konieczności.

d) Wyjście (poza klauzurę), jakie ma miejsce na skutek zezwolenia, udzielone w myśl przepisu zawartego w p. a), b), i c) niniejszego artykułu nie może się przeciągać ponad trzy miesiące bez zezwolenia Stolicy Apostolskiej.

8. Oprócz partykularnych indultów udzielonych przez Stolicę Ap. zezwala się na wejście do klauzury:

a) kardynałom, którzy mogą sobie dobrać kilka osób do towarzystwa, Nuncjuszom i Delegatom Apostolskim na terytorium podległym ich jurysdykcji;

b) tym, którzy aktualnie piastują najwyższą władzę w kraju, a także ich małżonkom razem ze świętą;

c) ordynariuszowi miejsca i przełożonemu zakonnemu, na skutek słusznej przyczyny;

d) Wizytatorom kanonicznym w czasie wizytacji, ale jedynie celem dokonania oględzin miejsca. Wizytatorowi winien towarzyszyć so-cjusz;

e) Kapłanowi razem z ministrami dla udzielenia sakramentów chorym (mniszkom) oraz dla odprawie-

nis in monasteriis monialium vitae unice contemplativae non nisi in peculiaribus rerum adiunctis indolem religiosam habentibus permitti potest.

12. Sessiones seu coetus cuiuscumque generis, quae cum vita claustrali vix vel ne vix quidem, componi possunt prudenter vitentur. Si tamen praesentes rerum condiciones id suadere videantur, tunc cum debita licentia, poterit quandoque permitti monialibus ut illis coetibus intersint qui vere vitam claustralem fovent, dummodo ne huiusmodi egressus e claustris nimis crebro fieri contingat. Meminerint Superiores puritatem et fervorem vitae claustralis e stricta observantia legem clausurae multum pendere. Ideo exitus a septis monasterii exceptio maneat.

13. Lex clausurae obligationem gravem conscientiae secum fert, sive pro monialibus sive pro extraneis.

14. In visitatione canonica Visitator materialem clausuram inspicere debet; Antistita vero debet de normarum clausurae observantia eidem rationem reddere nec non librum ubi fideliter egressus et ingressus adnotantur, inspectioni subicere.

15. Ecclesia, cum vitam contemplativam claustralem magni faciat, valde laudat moniales quae, in modo aptandi clausuram huic vitae contemplativae magis consentaneo, secessum a mundo servant (cfr. „Perfectae caritatis” n. 7); eos vero qui ius et officium habent invigilandi custodiae clausurae Ordinarium scilicet loci et, si habeatur, Superiorem regularem, enixe adbor-

nia obrzędów pogrzebowych. Zezwala się też na wejście do klauzury kapłanowi celem nawiedzenia sióstr, które już długo chorują, lub są złożone ciężką chorobą;

f) kapłanowi razem z ministrami dla odprawienia procesji liturgicznej, gdy prosi o to przełożona;

g) za zezwoleniem przełożonej, pod kontrolą jednak ordynariusza miejsca i przełożonego zakonnego, jeżeli takiemu podlegają — lekarzom i innym osobom, których pomoc lub kwalifikacje zawodowe są konieczne ze względu na pożytek klasztoru;

h) siostrze przydzielonym do zewnętrznej posługi w klasztorze — zgodnie z własnymi statutami.

9. Prawo partykularne zatwierdzone zgodnie z art. 1 przez Stolicę Świętą, może, biorąc pod uwagę ducha i charakter poszczególnych instytutów, albo obostrzyć przepisy dotyczące klauzury albo też przewidzieć szereg innych wypadków prawnego wejścia lub wyjścia, przez co zaradziłoby się potrzebom klasztoru lub dobru mniszek.

10. Korzystanie z radia i telewizji w zakonach oddanych wyłącznie kontemplacji może być dopuszczane tylko w szczególnych okolicznościach mających charakter religijny.

11. Gdy chodzi o dzienniki, cząstki, zarysy i inne środki przekazywania myśli, to nie powinno być ich zbyt wiele i winny być selekcyonowane (por. „Inter mirifica” n. 4). Przez takie bowiem środki, nawet najlepsze wspólnoty może przeniknąć duch tego świata i wprowadzić pewne zamieszanie.

tatur, ut omni sollicitudine eam tueantur et Antistitam, ad quam proxime pertinet huius clausurae custodia pro suo munere efficaciter adiuvent.

16. Poenae in clausuram monialium statutae usque ad novi Codicis iuris canonici promulgationem vigore carent.

17. Modus procedendi in renovatione, per Litteras Apostolicas „Ecclesiae Sanctae” motu proprio datas statutus II, nn. 9, 10, 11, fideliter servetur. Ad mentem vero n. 6 earundem Litterarum, experimenta contra praescripta praesentium normarum, quae ius commune constituunt, induci nequeunt nisi obtenta praevia Sanctae Sedis licentia.

Ea vero monasteria quae in aptanda clausura papali iam quasdam innovationes ad effectum deduxerunt, obligatione tenentur eas proponendi iudicio Sacrae Congregationis pro Religiosis et Institutis saecularibus intra sex menses a die editionis praesentis Instructionis.

Datum Romae, die 15 mensis Augusti in festo B.M.V. in coelum assumptae, 1969.

H. Card. Antoniutti
Praefectus

EDUARDUS HESTON, C.S.C.
a Secretis

12. Należy roztropnie unikać zebrań wszelkiego rodzaju czyli spotkań, które tylko z trudnością, albo wcale nie dadzą się pogodzić z życiem klauzurowym. Jeśliby jednak zalecały to obecne warunki, wtedy po uzyskaniu należnego zezwolenia, można by czasem zezwolić mniszkom na udział w zebraniach, które prawdziwie wspierają życie klauzurowe, byleby niezbyt często miało miejsce opuszczanie klauzury. Niech przełożeni pamiętają o tym, że czystość (nieskażoność) i dynamizm życia klauzurowego zależą w znacznym stopniu od dokładnego przestrzegania przepisów dotyczących klauzury. Niech zatem wyjście poza obręb klasztoru pozostanie wyjątkiem.

13. Prawo dotyczące klauzury zawiera poważny obowiązek sumienia tak w odniesieniu do mniszek, jak i do osób z zewnątrz.

14. W czasie wizytacji kanonicznej wizytator winien sprawdzić materialną klauzurę. Przełożona zaś winna zdać mu sprawozdanie z zachowania przepisów dotyczących klauzury i przedstawić do wglądu księgę, gdzie wiernie są zaznaczone wszystkie wypadki wejścia do klauzury lub wyjścia z niej.

15. Ponieważ Kościół wielce ceni życie kontemplacyjne klauzurowe, dlatego bardzo pochwała mniszki, które w bardziej odpowiednim sposobie przystosowania klauzury do wspomnianego życia kontemplacyjnego, święcie przestrzegają oddzielenie się od świata (por. „Perfectae caritatis”, n. 7). Tych zaś, którzy mają prawo i obowiązek czuwania

by klauzura była zachowana, a mianowicie Ordynariusza miejsca i przełożonego zakonnego, gdy mu klasztor podlega, Kościół usilnie zachęca, by strzegli klauzury z niezwykłą troską i zgodnie ze swym obowiązkiem skutecznie wspomagali przełożoną, do której w sposób bezpośredni należy strzeżenie klauzury.

16. Kary ustanowione na tych, którzy naruszają klauzurę mniszek tracą swoją moc obowiązującą do czasu promulgowania nowego Kodeksu prawa kanonicznego.

17. Należy wiernie zachować sposób przeprowadzenia odnowy ustalony pismem papieskim „Ecclesiae Sanctae”, wydanym z własnej woli (II, nn. 9, 10, 11). Zgodnie zaś z przepisem nr 6 tegoż pisma, eksperymenty przeciwne postanowieniom niniejszych norm, które stanowią prawo powszechne, nie mogą być wprowadzone w życie bez uprzedniej zgody Stolicy Apostolskiej.

Te zaś klasztory, które podejmując odnowę wprowadziły już w życie pewne zmiany w zakresie klauzury papieskiej, mają obowiązek przedstawienia ich do oceny Kongregacji Zakonów i Instytutów świeckich w ciągu 6 miesięcy od czasu wydania niniejszej Instrukcji.

Dan w Rzymie, dnia 15 sierpnia czyli w uroczystość Wniebowzięcia N.M.P. 1969 r.

H. Kard. ANTONIUTTI

Prefekt

EDWARD HESTON C.S.C.

Sekretarz